

Kontexty vzdelávania múzea/galérie a školy

Martina Pavlikánová

PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.
Ústav umelecko-edukačných štúdií
Katedra výtvarnej výchovy
Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského
Račianska 59, 813 34 Bratislava
e-mail: pavlikanova@fedu.uniba.sk

Museums and galleries need visitors. One of the objectives of the cultural institution is making available its collections and education. School groups, from pre-primary to high school are the largest percentage of visitors. There needs to be cooperation between the museum / gallery and the school offers programs. Museums and art galleries therefore need to be involved in the education of children from the earliest age to cultivate in them future visitors and thus art lovers and culturally educated individuals in general.

Key words

museum and gallery education, fine art education, education, meditation of art, interpretation

Vzdelávať či zhromažďovať? Čo je hlavným poslaním galérie/múzea?

Vychádzajúc zo Zákona o múzeách a o galériách,¹ základnými odbornými činnosťami múzea a galérie je na prvom mieste nadobúdanie, evidencia, revízia a ochrana zbierkových predmetov. Poslednou, nie len v poradí, ale aj v rámci ich postavenia v múzeách a galériách, je sprístupňovanie zbierkových predmetov a zbierok a historických objektov v správe múzea, ako aj iných odborných, výchovno-vzdelávacích a prezentačných aktivít. Touto odbornou činnosťou sa naplňuje výchovno-vzdelávacia úloha múzeí a galérií. Danej oblasti sa odborne venuje múzejná pedagogika a jej špecifická oblasť galerijná pedagogika, konkrétne zameraná na galérie a múzea výtvarného umenia.

Múzejná pedagogika je výchova a vzdelávanie v múzeu, múzeom iniciovaná a zároveň pre múzeum. Múzejného i galerijného pedagóga môžeme chápať ako profesiu, ktorá pomáha múzeám aj galériám naplňovať ich výchovno-vzdelávacie poslanie. Je potrebné uviesť, že výchovno-vzdelávacie aktivity v múzeách a galériách, ktoré postupne vymedzili pracovné pole jednej zo základných činností v múzeu, sú skoro také staré ako múzeum samo.

Ak sa však kriticky a objektívne pozeráme na kultúrne inštitúcie a ich fungovanie na Slovensku, nie je to vo všetkých smeroch „ružová“ situácia. Múzeum a galéria, ako kultúrno-vzdelávacie inštitúcie, ktoré podľa zákona o múzeách získavajú, odborne spracovávajú, vedecky skúmajú a *prezentujú* predmety kultúrnej hodnoty, nie sú uzavretými „sakrálnymi“ inštitúciami. Predstavujú živý mechanizmus, ktorý svojou činnosťou reaguje na požiadavky spoločnosti. V tomto smere môžeme povedať, že tak ako sa pomaly rozbiehala „nanovo“ po roku 1989 výchovno-vzdelávacia činnosť

¹ Zákon č. 206/2009 o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty.

v galériách a múzeách v kontexte nových požiadaviek spoločnosti, aj spoločnosť pomaly reagovala na tieto zmeny. Vychádzajúc zo súčasnej situácie výchovno-vzdelávacích oddelení a ponuky vzdelávacích programov a projektov v múzeách a galériách na Slovensku, môžeme konštatovať, že si postupne upevnili svoje postavenie v štruktúrach kultúrnych inštitúcií.

Čo je hlavným cieľom a poslaním múzea/galérie? Vzdelávať mladého človeka, rozvíjať a kultivovať jeho (estetické) vedomie, rozvíjať vizuálnu gramotnosť, ktorá zahŕňa aj analýzu a kritické prijímanie vizuálnych podnetov, rozvíjať kultúrnu gramotnosť, tvorivosť, formovať jeho postoje a empatické schopnosti, čiže vychovávať kultúrne vzdelaného jedinca.

Každé múzeum a galéria sú tak ideálnym priestorom pre učenie. Cez výchovu umením ponúkajú celé spektrum vzdelávacích programov, projektov, prostredníctvom ktorých sprístupňujú umenie a kultúru našej, ale aj iných kultúr. Vzdelávanie v múzeách a galériách je jedným zo základných poslání kultúrnych inštitúcií, v rámci ktorých sprostredkovávajú kultúrne hodnoty.

Vzťah múzea/galérie a školy

Prostredie múzeí, múzeí umenia, galérií a škôl má k sebe veľmi blízko. Školské skupiny od detí predškolského veku až po adolescentov sú pre múzeá a galérie významnou cieľovou skupinou a tvoria najväčšie percento pravidelných návštevníkov. No napriek tomu, že múzeá a galérie ponúkajú široké spektrum programov a projektov pre všetky vekové kategórie (stupne škôl), je ich návšteva zo strany škôl skôr občasná než pravidelná. Aj tu sa však nájdu výnimky.

Práve z tohto pohľadu je potrebné pristupovať koncepčne k vzájomnému vzťahu múzea, galérie a školy. Základným východiskom je potenciál samotných inštitúcií. *Škola* ako taká je chápaná ako tradičné miesto vzdelávania, ktoré má presne stanovený obsah vzdelávania. „*Je miestom organizovaného učení s presne určenými nárokmi spoločenskými nárokmi a očakávaniami. Je miestom organizovaného učení, má svoj rád a systém fungovaní, danou štruktúru výuky, spôsoby práce i spôsoby hodnotení, rovnako ako pevne stanovené ciele, ktorých je nutné dosáhnout.*“² Škola je typom formálneho vzdelávania, kde ciele, obsahy, organizačné formy a spôsoby hodnotenia sú definované príslušnými právnymi predpismi. „*Škola obecně disponuje širokou informační nabídkou, inscenuje proces porozumění reprodukce poznatků pomocí textů, rekonstrukcí, modelů, reprodukcí, učí v kategoriích, nabízí přehledy, definice a shrnutí.*“³ Múzeum a galéria oproti škole nie sú viazané presným obsahom vzdelávania a nemusia napĺňať učebné osnovy. Na strane druhej najväčšie percento návštevníkov tvoria školské skupiny. Krok za krokom sa tak múzeá a galérie edukačnými aktivitami a programami, ako formou neformálneho vzdelávania, stávajú nedeliteľnou súčasťou formálneho vzdelávania. Jedným

² JAGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní pedagogiky*. Brno : Paido, 2010. s. 234.

³ JAGOŠOVÁ – JŮVA – MRÁZOVÁ, ref. 2, s. 234.

z hlavných dôvodov tohto procesu je, že sa neusilujú iba o učenie a interpretáciu, ale smerujú svoje vzdelávacie programy k praktickému využitiu umenia a kultúry v bežnom živote. Vzdelávanie v galériách/múzeách predstavuje široký súbor aktivít a programov rôznorodého charakteru. Záleží od zamerania danej inštitúcie a od samotnej výstavy či expozície, ktoré umožňujú daným inštitúciám lepšie sprístupniť ich zbierky verejnosti. Sprístupňovaniu a prezentácii zbierok, objektov v múzeu sa venuje *múzejná pedagogika* a jej špecifická oblasť *galerijná pedagogika*, zameraná na galérie a múzeá umenia. Aby sme mohli bližšie definovať galerijnú pedagogiku a jej pracovné pole, je potrebné objasniť pojem múzejná pedagogika. V pedagogickom slovníku múzejná pedagogika pod pojmom *muzeopedagogika* je definovaná ako „*nově se rozvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro vzdělávací a výchovnou činnost, např. didaktické a metodické problémy vytváření specializovaných expozic..., přípravy zvláštních prohlídek pro školy, vyučovacích hodin a 'dílen' probíhajících v muzeu aj.*“⁴

Všeobecne môžeme definovať, že múzejná pedagogika je výchova a vzdelávanie v múzeu, múzeom iniciovaná a zároveň pre múzeum, no smeruje k návštevníkovi, jeho potrebám i požiadavkám. Je chápaná ako interdisciplinárny odbor, ktorý zasahuje do všetkých oblasti vzdelávania, čím sa podieľa na rozširovaní obsahu výchovno-vzdelávacieho procesu.

Oproti tomu je *galerijná pedagogika* špecifickým druhom múzejnej pedagogiky, ktorá sa špecializuje na edukácie v galériách a múzeách umenia. Vyčlenenie galerijnej pedagogiky z múzejnej pedagogiky alebo bližšie špecifikovanie jej pracovného poľa spočíva, ako uvádza K. Sokolová, „*vo výraznej odlišnosti vnútorných edukačných podmienok a tým aj edukačných situácií v múzeách umenia a galériách, ktoré sú dané charakterom ich exponátov. Porozumenie výtvarných diel divákmi, ako aj spôsoby ich objasňovania edukátormi sa totiž výrazne líšia od edukačných procesov v iných druhoch múzeí.*“⁵

Problémom je, že doposiaľ nie je na Slovensku jednotné a ustálené pomenovanie vzdelávacích činností alebo edukačných aktivít zameraných na prácu s verejnosťou v kultúrnych inštitúciách ako sú múzeá, múzeá umenia, galérie a iné. Táto oblasť je pomerne široká, stále sa rozrastá a má veľa foriem a podôb. Je potrebné akceptovať, že každá z kultúrnych inštitúcií je špecifická zameraním svojich zbierok. Jedno ich však spája, a to, že všetky činnosti v múzeách, galériách a iných kultúrnych inštitúciách prispievajú k odovzdávaniu a rozvíjaniu kultúry. V zahraničí, predovšetkým v nemeckej pedagogike (Museumpädagogik), dominuje pojem múzejná pedagogika, ktorá svojím obsahom pokrýva sprostredkovanie múzejných obsahov v múzeách, múzeách umenia i galériách. V anglo-amerických krajinách

⁴ PRŮCHA, Jan - WALTEROVÁ, Eliška - MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003, s. 129.

⁵ SOKOLOVÁ, Katarína. *Galerijná pedagogika – stručný nárys jej vývoja, teórie a praxe*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2010, s. 58.

sa stretávame častejšie s pojmom galerijná pedagogika (gallery education). Podľa Engage in the Visual Art je galerijná pedagogika (gallery education) „*nový a z hľadiska doby pozmenený prístup existujúcich činností v galériách, zameraných na sprostredkovanie umenia verejnosti, tzn. činností zameraných na porozumenie umeniu a zážitok z umenia, cez projekty a programy, ktoré pomôžu predovšetkým deťom a mládeži, ale aj širokej verejnosti stať sa sebaistými pri stretnutí so samotným umením priamo v priestoroch galérií*“.⁶ R. Horáček⁷ či Y. Ferencová⁸ v českej odbornej literatúre presadzujú pojem galerijná pedagogika, v dielach V. Jůva⁹ či P. Šobáňovej¹⁰ zase dominuje pojem múzejná pedagogika. A. Brabcová¹¹ používa všeobecný pojem múzeum, múzejná pedagogika, no cez *výchovu umením (art education)* bližšie špecifikuje aj galerijnú pedagogiku.

Ani v našich podmienkach nie je terminológia jednotná. Stretávame sa s pojmom *galerijná pedagogika*¹² či *múzeoedukológia*, ktorú presadzuje pre vzdelávanie v múzeách a galériách M. Bycko.¹³ Všeobecne môžeme múzejnú i galerijnú pedagogiku charakterizovať ako teóriu a prax vzdelávania v múzeu, múzeu umenia, galérii, ktorá hľadá vhodné formy a metódy vzdelávania v špecifickom prostredí.

Je potrebné si položiť otázku: *Čo môže dať múzeum/galéria škole a čo môže dať škola múzeu/galérii?* Múzeum a galéria môžu byť pre školu vhodným partnerom a naopak. Škola by mala vo vzťahu k múzeu a galérii doceniť:

- prínos múzejného a galerijného prostredia pre obohatenie výučby,
- možnosť stretnutia s originálnymi kultúrneho dedičstva – práca s autentickými predmetmi našej aj iných kultúr,
- vysoké odborné zázemie – odborné vedenie vzdelávacích programov,
- tematickú flexibilitu – neustála zmena aktuálnych výstav prináša stále nové a nové témy, o ktoré j možné rozšíriť obsah vzdelávania,

⁶ What is gallery education? Dostupné na: <http://www.engage.org/about/whatis.aspx>. [13.6.2008]

⁷ HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1998.

⁸ FERENCOVÁ, Yvona. *Apozice obrazu*. Brno: Nakladatelství Pavel Křepela, 2009.

⁹ JŮVA, Vladimír. Muzejní pedagogika ve vysokoškolském studiu. In: *Děti, mládež, ...A MUZEA ? III*. Brno : Moravské zemské muzeum, 2003 a JAGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní pedagogiky*. Brno : Paido, 2010.

¹⁰ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál múzea*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2012 a tá istá *Muzejní edukace*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2012.

¹¹ BRABCOVÁ, Alexandra. (ed.). *Brána múzea otvorená*. Náchod : JUKO, 2003.

¹² SOKOLOVÁ, ref. 5; PAVLÍKÁNOVÁ, Martina. Úloha múzeí a galérií z pohľadu nového štátneho vzdelávacieho programu. In: LUKÁČOVÁ, Marcela (ed.). *Čo letí v múzejnej pedagogike? : vzdelávanie a výchova v múzeách na Slovensku*. Bratislava : Slovenské národné múzeum, 2010, s. 57-62; Tá istá Galéria ako priestor pre kultúrne vzdelávanie vo výtvarnej výchove. In: HORÁČEK, Radek – ZÁLEŠÁK, Jan (ed.). *Verejnosť a kouzlo vizuality : rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání*. Brno : Masarykova univerzita, 2008, s. 208-214.

¹³ BYCKO, Michal. Čo je to múzeoedukológia? In: CUBJAK, Martin (ed.). *Múzeoedukológia*. Medzilaborce : Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach, 2005, s. 5-10.

- a v konečnom rade zakomponovať návštevu múzea a galérie ako súčasť vzdelávacieho procesu.

Čo môže múzeum a galéria v rámci svojich edukačných aktivít a programov, ponúknuť škole:

- vysoké odborné zázemie,
- inšpiratívne prostredie,
- doplnenie alebo rozšírenie cieľov stanovených v štátnych vzdelávacích predpisoch (ŠVP) na zvolenú tému,
- špecificky zamerané programy na špecifiká regionálnych a lokálnych podmienok (predovšetkým možnosť navštívenia menších regionálnych múzeí a galérií),
- flexibilitu a osobitosť v prístupe (školy, ktoré opakovane chodia na návštevy múzeí a galérií úzko spolupracujú na obsahu vzdelávacích programov, ktoré sa dajú flexibilne upraviť podľa ich požiadaviek),
- pomoc v porozumení a poznaní vlastnej kultúrnej tradície, rozvíjanie kultúrnej identity,
- priestor pre medzipredmetové väzby v prístupe k vzdelaniu, prepojenie viacerých obsahov vzdelávania,
- multikultúrny priestor,
- objavný, experimentálny, interaktívny priestor.

K odpovedi na otázku, čo môže múzeum/galéria ponúknuť škole a či múzejný/galerijný priestor môžeme považovať za vzdelávaci, sme oslovili samotných pedagógov. Na túto otázku nám zodpovedali pedagógovia materských, základných i stredných škôl v dotazníkovom prieskume. Išlo predovšetkým o pedagógov výtvarnej výchovy, estetickej výchovy, výchovy umením, umenia a kultúry a dejín umenia.¹⁴ Väčšina oslovených pedagógov odpovedala, „*že výchova a vzdelávanie je jedným z hlavných poslání galérií a múzeí, nakoľko sú dôležitou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Samotná návšteva a vzdelávanie v múzeu/galérii napomáha k všeobecnému rozhľadu a k rozvíjaniu kultúrnej gramotnosti*“. Predovšetkým to vítajú ako spestrenie a hlavne rozšírenie a doplnenie obsahu vzdelávania. Z ďalších odpovedí pedagógov vyberáme:

- Pomoc. Rozšírenie a doplnenie vzdelávacieho procesu.
 - Vzdelávanie prebieha priamo a nie sprostredkované. Priamy kontakt s umením a kultúrou.
 - Vzdelávanie v múzeu/galérii je styčným bodom: kultúra – škola – teória – prax.
 - Viac informácií zo strany múzeí/galérií. Väčšia spolupráca so školami.
- Naopak od múzeí/galérií by očakávali väčšiu flexibilitu programov, ako aj ústretovosť voči požiadavkám školy. Dôraz by mal byť kladený na kvalitu. Ponúkané vzdelávacie programy by mali byť zaujímavé, podnetné, interaktívne. Väčšina pedagógov by ocenila aj väčšiu informovanosť zo strany múzeí/galérií, a to hlavne v priamom kontakte na pedagóga.

¹⁴ PAVLIKÁNOVÁ, Martina: *Čo môže múzeum/galéria ponúknuť škole? Čiastkové výsledky z vyhodnotenia dotazníka*, 2013.

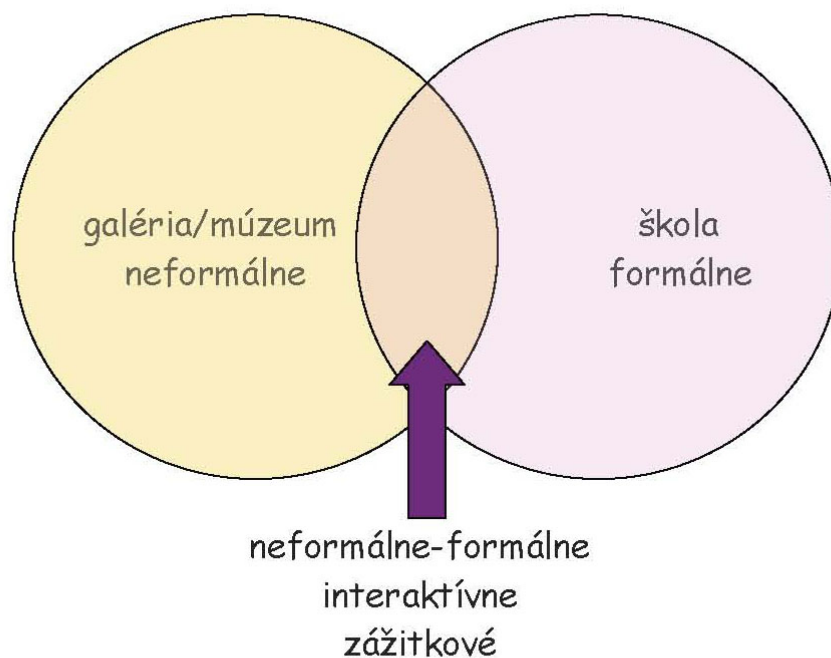
Prieniky vzdelávania v múzeu/galérii a škole

S pojmami „prieniky“ a „preniky“ sa v rámci prepojenia múzejnej/galerijnej pedagogiky a školskej edukácie pohrávame dlhšie, nakoľko je v tejto kooperácii medzi galériou a školou ešte veľa nevyužitých možností. Ako už vyššie vyplynulo, múzeum/galéria a škola sa vzájomne potrebujú a ovplyvňujú.

Pozrieme sa na to z pohľadu galerijnej pedagogiky a výtvarnej výchovy, ktorým sa bližšie a dlhodobo venujeme.

Vzájomná spolupráca školskej výtvarnej výchovy s galerijnou pedagogikou, v alternatívnom prostredí galérie, podporuje rozvoj kritického prístupu k vnímaniu vizuálnych zobrazení súčasných médií. Vede žiakov k rozoznávaniu, pomenovávaniu, ako aj vytváraniu jednotlivých prvkov vizuálne obrazných vyjadrení v tvorivom procese, ktorý vychádza predovšetkým z vlastných skúseností a zážitkov. Žiaci sú tak vedení k uvedomeniu si komunikačnej a informačnej povahy súčasných vizuálne obrazných vyjadrení.

V tomto smere je prínosom vzájomná spolupráca a vzájomné prieniky školskej výtvarnej edukácie s galerijnou edukáciou. Prostredníctvom aktívneho a riadeného kontaktu s umeleckými artefaktmi smeruje k výchove jedinca, k formovaniu jeho osobnosti, jeho výtvarného citenia, rozvíja vizuálnu gramotnosť, kritické i tvorivé myslenie.

Čo vzájomné prieniky/preniky, alebo ako uvádza Jůva¹⁵ z pohľadu muzeoedukológie pomoc, medzi galériou a školou predpokladajú?

V prvom rade úzku spoluprácu galérie a školy, aby bolo možné aplikovať získané poznatky priamo v edukačnej praxi v alternatívnom prostredí galérií, tzn. vzájomný dialóg. Galéria tak svojimi výchovno-vzdelávacími programami môže obohatiť tematické obsahy výtvarnej edukácie o nové možnosti vnímania a komunikácie s vizuálnymi prejavmi súčasných médií. Žiaci, aj samotní pedagógovia, tak majú možnosť rozšíriť a demonštrovať svoju kultúrnu vybavenosť.

Vzájomné kontexty

Hľadanie vzájomných kontextov vychádza predovšetkým zo vzájomnej kooperácie múzea/galérie a školy a jej intenzity. Všeobecne môžeme hovoriť o štyroch základných typoch spolupráce, ako ich uvádza aj Jůva.¹⁶ My však k tomu dodávame ešte piaty typ, a to vzdelávanie pedagógov.

- *Jednorázová návšteva*: Môže ísť o jednorázovú návštevu školy v múzeu/galérii alebo, a to zatiaľ u nás nie je bežné, návštevu múzejného/galerijného pracovníka v škole. Môže ísť o výber niektorého z tematických a typových programov (lektorský výklad, interaktívny program, tvorivá dielňa, animácia...).

- *Projekty dlhodobejšieho charakteru*: Projekty cielene zamerané na dlhodobšiu spoluprácu, kde sa vyžaduje úzka spolupráca s pedagógom i samotnými žiakmi/študentmi. Môžu to byť opakované návštevy v rámci jednej výstavy, kde ide o hlbšie poznanie témy, kde má návštevník možnosť objavovať, experimentovať.

- *Cyklicky sa opakujúce projekty, aktivity*: Môže ísť o rôzne typy súťaží, tematické dni (Noc múzeí a galérií, Deň detí a iné), tábory, sústreďenia a pod.

- *Didaktické materiály*: Sem môžeme zaradiť rôzne druhy pracovných listov, ale aj iných odborných materiálov, s ktorými návštevník pracuje priamo na výstave, ale môže ich využívať aj ako pracovnú pomôcku v škole.

- *Vzdelávanie pedagógov*: Pravidelné informovanie pedagógov o realizovaných aktivitách, ale aj priame vzdelávanie, priame aktivity (otvorené hodiny, semináre, workshopy a iné) pre pedagógov v priestoroch múzeí a galérií, ako aj vydávanie pracovných pomôcok pre pedagógov, s ktorými môžu pracovať aj v školskom prostredí.

Proces hľadania vzájomných kontextov medzi vzdelávaním v galérii a múzeu poukazujeme na štyroch príkladoch troch kultúrnych inštitúcií: Galérii mesta Bratislavy (GMB), Slovenskej národnej galérii v Bratislave (SNG) a Detském múzeu SNM v Bratislave (DM SNM). Prvé dve inštitúcie (GMB a SNG) sa postupne prispôbujú podmienkam trhu a reagujú na jeho potreby a požiadavky koncepciou svojich programov pre verejnosť, ale predovšetkým úzkym prepojením na školy a školské prostredie. Posledná inštitúcia (DM SNM) je na Slovensku len od roku

¹⁵ JŮVA, Vladimír. Muzejní pedagogika ve vysokoškolském studiu. In: *Děti, mládež... a muzea? III.* Brno : Moravské zemské muzeum, 2003, s. 26-29.

¹⁶ JAGOŠOVÁ – JŮVA – MRÁZOVÁ, ref. 2.

2010, ale za ten čas si stihla vytvoriť svojich stálych návštevníkov predovšetkým medzi materskými školami a prvého stupňom základných škôl.

Projekt v Galérii mesta Bratislava

Projekt „*Umenie z blízka*“¹⁷ je celoslovenský cyklicky sa opakujúci vzdelávací projekt vzdelávacieho oddelenia Galérie mesta Bratislavy. Toho roku sa koná už jeho štvrtý ročník. Program je určený žiakom základných škôl, osemročných gymnázií a základných umeleckých škôl vo veku 10 – 15 rokov, ktorý približuje diela slovenského výtvarného umenia 20. a 21. storočia zo zbierok Galérie mesta Bratislava priamo žiakom škôl. Cieľom projektu je prepojiť moderné a súčasné umenie s každodenným životom okolo nás, ktoré umenie reflektuje.

Veľkým prínosom programu je jeho prekročenie „hraníc galérie“ smerom ku škole. Program svojím obsahom rozširuje a dopĺňa vzdelávaciu oblasť Umenie a kultúra, kde sa opiera o učebné osnovy výtvarnej výchovy a výchovy umením, ktoré sa opierajú o intermediálnosť procesov súčasného umenia, ktoré v tvorivom procese spracovávajú aj základné prvky jazyka architektúry, fotografie, filmu a videa, dizajnu (od priemyselného až po telový) a elektronických médií.

Projekty v Slovenskej národnej galérii v Bratislave

Cyklus workshopov „*3x naživo*“¹⁸ v Slovenskej národnej galérii v programovej ponuke január – jún 2012 bol založený na cyklickej návšteve galérie. Je to projekt dlhodobejšieho charakteru, ktorý v rámci troch stretnutí umožnil žiakom druhého stupňa základnej školy spoznať rozmanitosť súčasného umenia a hlbšie porozumieť jazyku aktuálnej kultúry. Program bol navrhnutý v súlade so štátnym vzdelávacím programom, podporoval rozvoj kľúčových kompetencií žiakov v oblasti umenia a kultúry. Zámerom vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra je rozvíjať samostatný, kritický a tvorivý prístup žiakov i študentov ku klasickému i súčasnému umeniu. Cieľom je prehĺbovať záujem o tvorivý prístup a dialóg v oblasti vizuálneho poznania a komunikácie a rozširovať vzdelávanie k všetkým vizuálnym znakom a podnetom, s ktorými sme každodenne konfrontovaní.

Základom úspešnej realizácie programu bola aktívna účasť žiakov na programe, spolupráca so SNG a príprava zo strany pedagóga v škole.

Program bol tematicky postavený na aktuálnych výstavách a každý workshop tematicky približoval žiakom pohľad na súčasné umenie:

- Workshop 1: „*Odtlačky pamäte, ostrovy pocitov*“ – Vzájomný vplyv idey a formy diela. Priblíženie pojmu inštalácia prostredníctvom diela Denisy Lehotskej. Žiaci mali možnosť skúsiť a poznať jednu zo základných foriem súčasného umenia.
- Workshop 2: „*Tvorivý nepokoj*“ – Hľadanie paralel medzi témami, ktoré znepokojujú umelcov a našim každodenným životom. Žiaci mali možnosť oboznámiť

¹⁷ Bližšie: <http://www.umeniezblizka.gmb.sk/> [14. 3. 2013].

¹⁸ *Ponuka programov pre školy k aktuálnym výstavám / január – jún 2012*. Tlačný programový bulletin. Bratislava : SNG, Oddelenie galerijnej pedagogiky, 2012.

sa s rôznymi metódami v rámci výstavy DELETE, ktoré využívali vymazávanie ako stratégiu tvorby.

- Workshop 3: „*Neobyčajné príbehy obyčajných vecí*“ – Súčasné podoby umenia. Musí byť umenie pekné? Aký je vzťah medzi umením a každodennosťou? Žiaci sa oboznámili s rôznymi autorskými technikami a s využitím bežných, obyčajných, každodenných predmetov vytvorili interaktívne dielo.

Projekt „*Raz u nás, raz u vás*“¹⁹ je tematický program v Slovenskej národnej galérii založený na užšom prepojení galérie a školy. Program sa skladá z dvoch častí: z animačného programu v galérii k aktuálnej výstave a z následnej tvorivej aktivity v škole. V tomto prípade ide o spojenie dvoch jednorazových návštev školy v galérii a galérie v škole, čo vedie k hlbšiemu nahliadnutiu do preberanej problematiky.

Treba podotknúť, že program veľmi pružne reaguje na súčasnú situáciu v Slovenskej národnej galérii, kde od 30. júna 2012 je pre rekonštrukciu zatvorená celá časť Vodných kasární, a tým aj všetky stále expozície. Rovnako ako predchádzajúci program, je potrebná aktívna účasť žiakov na programe, ale hlavne aktívna spolupráca pedagógov s oddelením galerijnej pedagogiky a príprava žiakov v škole.

Projekty Detského múzea SNM v Bratislave²⁰

Interaktívna výstava „*Ja a moje telo – dobrodružná cesta ľudským telom*“ s podtémou „päť zmyslov“ napĺňa svojou koncepciou obsahy konkrétnych vzdelávacích oblastí na jednotlivých stupňoch vzdelávania. Svojím obsahom však presahuje ich obsah a smeruje k medzipredmetovému prístupu k osvojovaniu si prezentovaných informácií. Výstava je vhodným doplnkom a rozšírením obsahu vzdelávania, kde deti materských škôl i žiaci primárneho i nižšieho sekundárneho vzdelávania môžu objavovať ľudské telo nielen prostredníctvom mimoriadnych exponátov, ale aj seba samých. Výstava približuje detskému návštevníkovi fungovanie ľudského tela jednoduchým, nápadito interaktívnym, a pritom hravým spôsobom.

Interaktívna výstava „*Moje mesto. Čím chceš byť – detské mesto profesií*“ približuje hravou a rukolapnou formou základné atribúty a činnosti vybraných profesií či povolání a to aj takých, ktoré sú v mnohých prípadoch „tieňové“. Výstava je založená na rolových hrách detí, ktoré sa aktívne zapájajú do chodu „svojho mesta“. Cieľom výstavy je vytvoriť priestor pre lepšie pochopenie reálneho sveta dospelých. Prečo chodia dospelí do práce, čo tam robia, za čo dostávajú peniaze, aký to má význam a prínos.

Obe výstavy v detskom múzeu sa koncepčne opierajú a štátny vzdelávací program a rozvíjajú kľúčové kompetencie vo vybraných vzdelávacích oblastiach.

¹⁹ Bližšie: http://www.sng.sk/upload/files/263/sng_ponuka_pre_skoly_do_marca_2013.pdf [14. 3. 2013]. *Vzdelávacie programy pre školy k aktuálnym výstavám september 2012 – január 2013*. Bratislava : SNG, Oddelenie galerijnej pedagogiky, 2012.

²⁰ Bližšie: <http://www.detskemuzeum.sk/sk/exhibition/listExhibitions/onlyExhibitions:1> [14. 3. 2013].

Záver

Záverom môžeme konštatovať, že vzájomná spolupráca múzea/galérie a školy môže mať viacero podôb. Od historicky preverených, napríklad výučba v múzeu /galérii v rámci dejín umenia, umeleckých remesiel, prírodovedných odborov a pod. až po moderné dlhodobé, intenzívne a bádateľsky orientované projekty.²¹ Záleží však na schopnosti múzea/galérie, konkrétne na ich výchovno-vzdelávacích oddeleniach (oddelenia múzejnej alebo galerijnej pedagogiky, oddelenia kontaktu s verejnosťou a pod.), čo sú schopné ponúknuť školám a nakoľko dokážu do svojich programov pretransformovať ich požiadavky. Múzeá a galérie by mali školám ponúknuť programy, ktoré by boli odborným, obsahovo i tematicky špecifickým a typovo flexibilným pojatím výučby, reflektujúce potreby a požiadavky pedagógov. „Výučba“ v múzeu alebo galérii by mala byť orientovaná na návštevníka tak, aby sa získané poznatky stali odrazovým mostíkom pre ďalšie smerovanie jedinca v pracovnom i osobnom živote. Takto získané poznatky by mali vychádzať a smerovať k životu a stať sa nedeliteľnou súčasťou celoživotného vzdelávania.

Contexts of Education Museum / Gallery and School

Summary

This paper examines the mutual cooperation between the museum/gallery and school in the process of education. Their common goal is to educate and train young people to cultivate their (aesthetic) consciousness, develop critical thinking, visual and cultural literacy, and to shape their world view. Environment of museums, galleries and schools are very close to each other. Museums and galleries offer a wide range of programs that can enhance and supplement the curriculum. They are the perfect place for learning and education. This training activity is engaged in museum education and the specific field of gallery education. It is necessary to appreciate the contribution of school education in the museum gallery. Conversely, museum and gallery should accept the demands and needs of the school. Programs offered should be professional, content and theme specific, flexible and responsive to the requirements and needs of the school. Learning in museums and galleries, along with the school should be directed to the student. Education should aim to build a life and become an integral part of lifelong learning.

²¹ JAGOŠOVÁ – JŮVA – MRÁZOVÁ, ref. 2, s. 236.